

Kriminalrettens retslige standarder.

Af professor, dr. jur. v. Eyben.

Landsdommer Trolles bemærkninger om de retslige standarder i kriminalretten i dette tidsskrift 1952, s. 233 ff har jeg læst med den største interesse. Ligesom ved Trolles andre indlæg i aktuelle spørgsmål ydes der et bidrag til diskussionen, som tjener til en dybere belysning af problemet. Meget af det, Trolle siger, må man ubetinget give ham ret i. Alligevel er han vist i skyndingen kommet til at ramme ved siden af på forskellige punkter.

Som antydet af Trolle stod mine bemærkninger i forbindelse med diskussionen om det danske lovforslag om ændringer i strfl. kap. 12 og 13. Arbejdet hermed var ved at gå i stå. Man kritiserede bl. a. skarpt den lovtekniske udformning. Et formål for mig var at imødegå denne kritik. En påvisning af, at man ikke stod over for noget enestående nyt, var på sin plads. Lovforslaget er på de punkter, som jeg har forsvaret, kommet frelst igennem lovgivningsmagten, jfr. nu lov nr. 225 af 7. juni 1952. For så vidt kan jeg være tilfreds. Men problemet vil sikkert komme igen i andre forbindelser. „Men hvis man ligefrem hævder, at borgerlige standarder er fremtidens løsen her, risikerer man, at udtalelsen herom bliver en sovepude for lovgivningsmagten“, siger Trolle. En læser kunne få det indtryk, at jeg betragter standarderne inden for kriminalretten som *fremtidens løsen*. Men dette er dog en stor misforståelse. Vi må affinde os med dem, „hvis vi ikke skal afstå fra kriminaliseringer på områder, hvor udviklingen fremover ikke kan overskues“ (1951, s. 306). Dette er dog noget ganske andet. Det, som man må drage til felts imod, er denne opfattelse: Hvis det er umuligt at give en skarp gerningsindholdsbeskrivelse, må straffereglen *opgives*. Det højeste man kan sige er, at der i så fald må udvises stor forsigtighed, når man står over for valget mellem at give regler eller lade forholdet være straffrit. Denne problemstilling fremgår også klart af B(engt) L(assen)'s referat og kommentar i SvJT 1952 s. 241.

Som ligeledes antydet af Trolle er der nok en vis forbindelse mellem det udviklede og så den opfattelse, der er gjort gældende i bogen om strafudmåling: at regler om strafferammer ikke har synderlig værdi. De foregående bemærkninger viser forhåbentlig, at der alligevel er en betydelig forskel. Men når man nu mener at være blevet opmærksom på denne forbindelse, undrer det mig, at man ikke spørger, om der er en forbindelse på et andet meget vigtigt punkt. Trolle bruger nemlig en betegnelse, som jeg må gøre indsigelse imod: *Regel-nihilisme*. For det første giver det diskussionen et polemisk islet; det vækker aversion hos læseren på samme måde, som hvis man om Trolles indlæg i forskellige aktuelle problemer ville sige, at de havde en reak-

tionær tendens — hvad jeg mener ville være ganske uretfærdigt. Men for det andet — og dette er det væsentlige — er jeg i udviklingerne om strafudmåling gået ind for, at domstolene skulle være bundet af de i *retssædvane* dannede regler om udmåling, idet jeg mener, at dette er nødvendigt af hensyn til retssikkerheden og af betydelig større reel værdi end selv snævre strafferammer. Det ligger da snublende nær at spørge, om ikke domstolenes sædvanedannende funktion skulle benyttes til udfyldning af de retslige standarder på det område, som vi nu diskuterer. Dette spørgsmål må naturligvis besvares bekræftende. Hvis man derfor vil beholde betegnelsen „regel-nihilisme“, vil jeg i hvert fald henstille, at man nøjes med at sige „lovregel-nihilisme“.

Så meget om hovedproblemerne. Men på rundturen i kriminalretten passeres nogle punkter, hvor jeg også må gøre indsigelse. Trolle kan ikke se, at der er nogen forbindelse mellem de almindelige strafbarhedsbetingelser, herunder straffrihedsgrundene, og beskrivelserne af gerningsindholdene. „Reglerne om straffrihed giver eller begrænser ikke nogen handlefrihed . . .“ (s. 235). På dette punkt er Trolle gået imod såvel den klassiske som den moderne kriminalret. Hvad der udskilles som straffrihedsgrunde, beror efter den almindelige opfattelse alene på systematiske, lovtekniske hensyn (*Krabbe* s. 84, *Hurwitz* s. 257), ja, nogle er endda gået så vidt, at man helt har villet opgive sonderingen (*Torp* s. 195—200). Rigtigheden af den almindelige opfattelse er dog også indlysende. Man kan — om man vil — i beskrivelserne af gerningsindholdene indflette en række begrænsninger: „medmindre gerningsmanden . . .“. Men hvis sådanne begrænsninger kommer til at omfatte alle eller størsteparten af reglerne i den specielle del, kan det være hensigtsmæssigt at skille dem ud til behandling i den almindelige del. Hvad man nu end vil mene herom, kan det ikke være helt forkert at antyde en vis forbindelse mellem straffrihedsgrunde og beskrivelser af gerningsindhold.

Så er der spørgsmålet om forsætsbegrebet. Trolle mener ikke, at forsætsbegrebet er udvidet ved opstillingen af begrebet „sløret forsæt“ og de nyere udviklinger om *dolus eventualis*. Det er muligt, at jeg har misforstået Trolle, når jeg betegner hans idé om det slørede forsæt som en udvidelse, men at der ikke skulle være tale om nogen udvidelse vedrørende *dolus eventualis*, forstår jeg slet ikke. Når man under tilsyneladende samme subjektive betingelser frifinder i norske domme og dømmer i en enkelt svensk dom — som er gået ind for den friere bedømmelse — kan jeg ikke se rettere, end at der er tale om en udvidelse. Men lad det nu være. Det centrale spørgsmål er jo ikke, om der er tale om en udvidelse eller ej, men om der er tale om en mere *nuanceret* bedømmelse end efter de klassiske begreber. Og herom kan der dog vist ikke herske nogen fornuftig tvivl.

Jeg kommer derefter til bemærkningerne om *adæquans*. I Trolles bemærkninger s. 236 foreligger en sammenblanding af årsagsproblemet og *adæquans*problemet. Den rimelighedsvurdering, som jeg om-

taler s. 296, angår adæquansproblemet og ikke årsagsproblemet, og det virker derfor lidt uheldigt at imødegå dette ved at citere nogle bemærkninger fra *Hurwitz'* Kriminalret, der angår årsagsproblemet, (Kriminalretten s. 241 smh. med s. 245). I citatet er der iøvrigt indløbet en mindre ændring, som jeg går ud fra ikke er tilsigtet. Det refereres, at loven ikke rummer nogen videre støtte for opfattelsen (altså vedrørende årsagsproblemet). Der er udeladt en lille reservation: „som regel“.

Trolle har ganske ret i, at det ikke er nogen nyopdagelse, at de „egentlige straffelovsbestemmelser“ har en ubestemt affattelse, f. eks. når det siges, at krænkelse „ved uterligt forhold“ straffes under visse betingelser. „Ord må udfyldes med det indhold, som de efter konventionel eller juridisk opfattelse har“. Der er forhåbentlig heller ikke nogen, der har fået fornemmelse af, at jeg vil gøre det til en opdagelse, endsige en nyopdagelse. Jeg har blot tilladt mig at sætte det i relation til de retslige standarder. Den retsikkerhed, som disse givet vil medføre, eksisterer i ikke ringe grad i de gamle klassiske straffelovsregler. Disses indhold er blevet nærmere fastlagt, men ikke lovbundet ved dannelser af retssædvane. Således vil det også gå med de retslige standarder. Det er ikke noget enestående, hvis man ved de retslige standarder kommer til at lægge vægt på opfattelsen af reglens indhold på *bedømmelsestidspunktet*. „Man løber den risiko, som det efter klassisk strafferet er af fundamental vigtighed at undgå, nemlig at det bliver opfattelsen på *bedømmelsestidspunktet* og ikke på *gerningstidspunktet* eller ved lovens givelse, der bliver den afgørende.“ Der kan måske være tvivl om, hvorvidt det bør være *bedømmelsestidspunktets* eller *gerningstidspunktets* opfattelse, der bliver afgørende, men jeg anser det f. eks. for ganske sikkert, at man ikke i året 1931 følte sig bundet af den opfattelse, som man ved lovens givelse i 1866 havde vedrørende forståelsen af begrebet „uterligt forhold“. Jeg mener også, at dette vil gælde, hvadenten opfattelsen er gået i skærpende eller formildende retning; dette fremgår vist også af afgørelsen i HRT 1875 s. 125 („et efter Nutidens sædelige Begreber utugtigt Skrift“), jfr. *Tamm* i *Juristen* 1952 s. 193.

Til sidst skal jeg hæfte mig ved udtalelserne s. 240 om, at det er uheldigt, hvis lovens ord er så vide, at politi og anklagemyndighed diskretionært kan skønne om, hvornår de vil eller ikke vil rejse tiltale. „Hvis loven er tilstrækkelig rummelig, må domstolene dømme, når tiltale rejses.“ Hovedtanken heri kan jeg i og for sig slutte mig til. Jeg har nemlig sagt omtrent ordret det samme i *Strafudmåling* s. 31, note 17, med adresse på forholdene i 1945, da der blev rejst tiltale i landssvigssager, som klart omfattedes af lovens ord, men var af relativt ringe betydning. Men jeg vil rigtignok lægge vægt på begrænsningen: „Klart“. Havde domstolene dengang haft noget mere elastiske regler at arbejde med, kunne man have frifundet i sager, hvor man efter loven — hvis man dømte — var bundet til at idømme fængsel i

mindst 4 år. Dette føltes som en urimelighed. Det er rigtigt, at der opstår en usikkerhed, indtil domstolens praksis ligger fast, således at anklagemyndigheden ved udøvelsen af beføjelsen til at meddele tiltalefrafald er vanskeligt stillet, indtil praksis har hæftet sig. Men heller ikke længere.

De rejste problemer forekommer mig fortsat vigtige, uanset om man betragter det aktuelle problem som i realiteten løst. Det kan ikke besvares udtømmende på et 13 siders indlæg eller ved et 8 siders modindlæg. Et disputatsemne ligger parat.

W. E. v. Eyben.

DANSK KRONIK

Statistisk Departement har udsendt *kriminalstatistiken for 1949*. Den viser med hensyn til kriminalitetens omfang, at antallet af forbrydelser, der er anmeldt eller på anden måde kommet til politiets kundskab, i forhold til 1948 er faldet fra 120.000 til 111.600 (tallet var i 1938 81.600). Antallet af sigtelser er faldet med ca. 4000 til 31.000, og antallet af domfældelser er faldet med ca. 1700 til 10.215 (i 1939 var tallet omtrent 6000). Straffelovens forskellige sanktioner er anvendt i stort set samme relative omfang som i det foregående år; det kan bemærkes, at hæftestrafens andel i samtlige domfældelser er steget ca. 1½ %, medens fængselsstraffens andel er dalet tilsvarende. Ungdomsfængsel, arbejds- og § 70-foranstaltninger anvendes nu som i 1939 tilsammen i ca. 4 % af alle tilfælde (mandlige lovovertrædere), men tallet er dalende for arbejds- og § 70-foranstaltninger, stigende ved de to andre grupper. Stigningen i anvendelsen af betinget dom er fortsat. — Om enkeltheder vedrørende stillingen ved forskellige forbrydelsesarter, i hovedstad, provinsbyer og landkommuner etc. må der henvises til de udførlige oplysninger i statistikens tekstafdeling og tabeller.

Spørgsmålet om en ændring af *straffelovens kapitler 12 og 13* om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed, mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m. v. er nu løst ved *lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov*. Grundlaget for de nye bestemmelser er det forslag, som i 1949 fremlagdes i en betænkning afgivet af et justitsministerielt udvalg af 1948 med højesteretsdommer *Ernst Colov* som formand. Forskellige ændringer kom til i de regeringsforslag, som siden blev fremsat, og under sagens seneste behandling på rigsdagen er der sket endnu nogle ændringer. Blandt disse kan fremhæves, at udtrykkene „på anden ulovlig måde“ og „ved andre ulovlige midler“ (som supplement til magt, anvendelse og trusel derom) samt „under truende udsigt (til krig eller besættelse)“ er udgået. Det samme er sket med reglerne om modtagelse af økonomisk støtte til politiske skrifter og om aktivt partiarbejde